

КОРАН: ДАВНІ СУРИ¹ **(мекканський період)**

Переклад з арабської та коментарі В.С. Рибалкіна

СУРА LXXXIV. ТРИЩНИ

В ім'я Аллаха, Все милостивого, Все милосердного!

1. Коли небо розверзеться,
2. слухаючись Господа свого, і покориться,
3. коли земля розстелиться,
4. і, викинувши свій вміст, спорожніє,
5. і, слухаючись Господа свого, покориться,
6. отоді ти, людино, палко прагнучи до Господа свого, зустрі-
неш Його!
7. А з тим, кому буде дано книгу його [вчинків] у правицю,
8. розрахунок буде легким.
9. І він повернеться до своєї родини радісним.
10. А той, кому буде дано його книгу поза спиною²,
11. благатиме погибелі
12. і смажитиметься в Полум'ї.
13. Бо радісно було йому в родині,
14. бо він гадав, що ніколи не повернеться [до Аллаха].
15. Однак Господь завжди добре бачив його!
16. Тож клянуся вечірньою зорею,
17. і ніччю, й усім, що вона таїть,
18. і місяцем уповні.
19. Ви неодмінно переходитимете з однієї смуги в іншу³.
20. Тож чому вони не вірують?!
21. Чому ж, коли їм читають Коран, вони не падають
долілиць?!⁴
22. Навпаки, ті, хто не вірує, вважають його брехнею.
23. Однак Аллах краще знає, що вони приховують.
24. Тож "порадуй" їх болісною карою!
25. Опріч тих, хто увірував і чинив добрі справи, – тим без-
мірна винагорода!

СУРА С. ПРУДКІ [КОНІ]

В ім'я Аллаха, Все милостивого, Все милосердного!

1. Клянуся прудкими конями⁵, що несуться захекано
2. і висікають копитами іскри,
3. клянуся тими, що нападають спозаранку⁶,
4. здіймаючи там куряву
5. і вдираючись у ворожу гушу⁷,
6. що людина зовсім невдячна Господу своєму,
7. та ще й сама ж тому свідок.
8. Вона палко любить блага цього світу.

9. Хіба ж вона не знає, що, коли буде перевернуто вміст могил,
10. коли дістануться до сховів їхніх душ,
11. у той день Господь їхній знатиме про них усе!

СУРА LXXIX. ТІ, ХТО ВИРИВАЄ

В ім'я Аллаха, Всемилоствивого, Всемилосердного!

1. Присягаюся тими, хто⁸ силоміць вириває⁹.
2. Клянуся й тими, хто стиха виймає¹⁰.
3. Клянуся тими, хто рине плинно.
4. Клянуся тими, хто витає наввипередки¹¹.
5. Клянуся тими, хто порядкує справами,
6. що настане день, коли все задрижить від струсу¹²,
7. а далі пролунає гук Сурми,
8. в той день затремтять серця
9. і поникнуть погляди.
10. Вони¹³ запитують: "Невже ми справді повернемося до колишнього стану?"
11. по тому як будемо зотлілими кістками?"
12. Вони кажуть: "Тоді таке повернення збиткове!"
13. Та пролунає лише один гук,
14. як вони опиняться на земній поверхні.
15. А чи дійшла до тебе, [Мухаммаде], розповідь про Мусу,
16. коли закликав його Господь у священній долині Тува?¹⁴
17. «Іди до фараона, бо він вийшов за межі,
18. і запитай його: "Чи не слід тобі очиститися?"
19. Я поведу тебе до Господа твого, аби звідав ти страх [Божий]"».
20. І Муса явив йому найвище знамення¹⁵.
21. Але фараон звинуватив його в обмані й ослушався.
22. Та поспішно повернувся до нього спиною.
23. Потому, зібравши людей, проголосив:
24. "Я – ваш найвищий Господь!"
25. І покарав його Аллах як слід у майбутньому і в цьому житті.
26. Достоту, у цьому повчальний приклад для тих, хто боїться [Аллаха]!
27. Що важче сотворити: вас чи небо? А Він сотворив його,
28. звів його склепіння, й надав йому досконалості,
29. і затьмарив його ніч, і породив його ранок.
30. А після того розпростер землю.
31. Вивів із неї воду та пасовисько.
32. І гори – Він зробив їх непорушними
33. на користь вам і вашій худобі.
34. А коли трапиться найгірше лихо –
35. день, коли людина згадає, до чого вона прагнула.
36. І пекельний вогонь явиться тому, хто зрочий.
37. А тому, хто вийшов за межі,
38. віддавши перевагу земному життю,
39. геена вогненна буде притулком.
40. Тому ж, хто боявся постати перед своїм Господом і стримував душу від згубної пристрасті,
41. рай буде притулком.

42. Вони питають тебе про ту Годину: "Коли настане вона?"
43. Навіщо тобі згадувати про неї?
44. Тільки Господь твій відає про те.
45. Ти ж тільки перестерігаєш тих, хто боїться її.
46. Того дня, як побачать вони її, їм здасться, нібито вони жили тільки вечір або ранок.

СУРА LXXVII. ПОСЛАНІ¹⁶

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Клянуся посланими один за одним!¹⁷
2. Клянуся лютуючими буревіями,
3. клянуся вітрами, які женуть хмари,
4. клянуся тими, хто добре розрізняє¹⁸,
5. клянуся тими, хто посилає Напучування –
6. задля прощення чи застороги.
7. Бо те, що обіцяно, здійсниться.
8. І коли зорі загаснуть,
9. а небо розламається,
10. і коли гори розвіються,
11. і коли посланцям буде призначено час...
12. До якого дня [його] буде відкладено?
13. До Дня Суду!¹⁹
14. А що дасть тобі знати, що таке День Суду?
15. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
16. Хіба Ми не погубили пращурів?!²⁰
17. А потім пошлемо слідом за ними нащадків.
18. Отак Ми робимо з грішниками!
19. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
20. Хіба не сотворили Ми вас із мізерної рідини
21. і не помістили її в надійному місці
22. до певного часу?
23. Отак Ми розраховували. Які ж чудові упорядники!
24. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
25. Хіба не зробили Ми землю вмістилищем
26. живих і мертвих?
27. Ми влаштували на ній високі гори та напоїли вас питною водою.
28. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
29. Ідіть до того, що ви вважали за оману!
30. Ідіть до потрійної тіні,
31. не тіниста вона й не порятує від полум'я!
32. Воно жбурлятиме великі, немов палаци, іскри,
33. немов руді верблюди.
34. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
35. Це – той день, коли вони не говоритимуть
36. і не буде дозволено їм виправдовуватися.
37. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
38. Це День Суду, коли Ми зберемо вас і пращурів.
39. А якщо ви маєте якийсь підступ, то підведіть його під Мене!
40. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
41. Богобоязливі будуть у затінку біля джерел
42. і плодів, яких тільки зажадають.

43. Їжте і пийте, смачного вам за те, що ви чинили.
44. Отак Ми воздаємо добродіям!
45. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
46. Їжте й утішайтесь недовго, бо ви грішники!²¹
47. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
48. А коли їм кажуть: "Поклоніться!" – вони не поклоняться!
49. У той день – горе тим, хто звинувачував у брехні!
50. Тож у яку ще розповідь після цього вони вірують?!

СУРА LXXVIII. ВІСТКА

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Про що вони питають один одного?
 2. Про велику вістку,
 3. щодо якої у них розбіжності.
 4. Ну так вони довідаються.
 5. Атож! Вони таки довідаються!
 6. Хіба не Ми зробили землю одром,
 7. а гори – опорами?
 8. І вас Ми сотворили парами.
 9. А сон ваш зробили спочинком.
 10. І ніч влаштували покровом,
 11. а день зробили засобом прожитку.
 12. І Ми спорудили над вами сім твердинь.
 13. І сотворили палаюче світило.
 14. І спустили з дощових хмар щедрю воду,
 15. щоби виростити нею злаки та рослини
 16. і буйні сади.
 17. День Суду визначено!
 18. Того дня засурмлять у сурму, і ви прийдете юрбами,
 19. і небеса відкриються і будуть воротами,
 20. а гори зрушаться і стануть маревом.
 21. Геена буде пасткою
 22. для непокірних, їхнім притулком,
 23. де вони залишаться навіки.
 24. Не скуштують вони там ані прохолоди, ані питва,
 25. окрім окропу та гною!
 26. як належну винагороду!
 27. Позаяк вони не чекали розплати
 28. і вперто вважали обманом Наші віщі знаки.
 29. А Ми все порухували, записавши!
 30. Тож скуштуйте, а Ми тільки додамо вам мук.
 31. Для богобоязних будуть захистком
 32. сади і виноградники,
 33. повногруді дівчата-однолітки
 34. і повний келих.
 35. Не почують вони там ні теревенів, ні брехні.
 36. У віддяку від Господа твого, як дар, як відплату
 37. Всемилоствитого Господа небес, землі та того, що між ними.
- Вони не будуть спроможними звернутися до Нього.
38. Того дня, коли Дух та ангели стануть рядами, говоритиме тільки той, кому дозволить Всемилоствивий, і він скаже чисту правду.

39. Це – істинний День; хто захоче, обере собі шлях до Господа свого!

40. Ми попередили вас про близьку кару. У той день людина побачить, що натворили її руки, і скаже невірний: "О, якби-то я був прахом!"

СУРА LXXXVIII. ВСЕОСЯЖНЕ ЛИХО

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Чи дійшла до тебе розповідь про всеосяжне лихо?²²
2. Одні обличчя того дня будуть смиренними,
3. виснаженими, пригніченими.
4. Горітимуть вони в пекучому вогні,
5. поїтимуть їх із киплячого джерела,
6. а їжею їм будуть тільки сухі колючки²³,
7. якими не наситишся і не втамуєш голоду!
8. Інші обличчя того дня будуть радісними,
9. задоволеними своїм устремлінням
10. у садах превисоких.
11. Там не почувеш марнослів'я.
12. Є там джерело з проточною водою,
13. є там вознесені ложа
14. і розставлені келихи,
15. розкладені рядами подушечки
16. і розстелені килими.
17. Хіба вони не дивляться на верблюдів, як вони створені,
18. і на небо, як воно підняте,
19. і на гори, як їх возведено,
20. і на землю, як її розстелено?
21. Тож перестерігай, бо ти повчальник!
22. Ти не наглядач над ними!
23. А якщо хтось відвернеться і буде невірним,
24. то скарає Аллах його найбільшою карою!
25. Адже до Нас повернуться вони,
26. і тоді саме Нам доведеться розквитатися з ними.

СУРА LXXXIX. ДОСВІТНЯ ЗОРЯ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Клянуся досвітньою зорею.
2. Клянуся десятьма ночами²⁴,
3. клянуся парним і непарним²⁵
4. і ніччю, коли вона настає!
5. Чи не в цьому клятва розумного?
6. Хіба ти не бачив, як вчинив Господь твій з адитами?²⁶ –
7. жителями Ірама, міста з колонадами,
8. подібних яким не було створено в цьому краю?
9. І як вчинив із самудянами, котрі висікали свої житла в скелях?
10. Та з фараоном, який [катував] на палі? –
11. з усіма, хто чинив поглум у своїх краях,
12. примножуючи там наругу?
13. Тож шмагонув їх Господь твій батогом покари.
14. Адже Господь твій усе спозирає.

15. І коли Він випробовує людину почестями та милістю, каже вона: "Господь мій облагодіяв мене!"
16. Коли ж Він випробовує її, урізуючи частку дарів своїх, каже вона: "Господь мій зневажив мене!"
17. Але ж ви самі не шануєте сироту!
18. І не захоχετε один одного нагодувати злидаря.
19. Ви ж бо проїдаєте всю спадщину
20. і палко любите тільки багатство.
21. Та ба! Коли землю буде вщент роздроблено
22. і прийде Господь твій та ангели ряд у ряд,
23. коли постане геена, отоді згадає людина... Та навіщо їй тоді той спомин?!
24. Людина скаже: "Якби ж то я знала наперед, як слід жити на цім світі..."
25. І тоді ніхто не покарає його так, як Він,
26. ніхто не зв'яже його такими міцними путами...
27. О ти, заспокоєна душе!
28. Повернися до Господа свого вдоволеною, заспокоєною.
29. Увійди в коло рабів Моїх!
30. Увійди до Мого раю!

СУРА LXXV. ВОСКРЕСІННЯ

В ім'я Аллаха, Всемилоствого, Всемилосердного!

1. Ні! Клянуся Днем Воскресіння!
2. Ні! Клянуся душею, яка докоряє!
3. Невже людина вважає, що Ми не зберемо її костей?
4. Атож! Ми здатні відтворити навіть кінчики її пальців!
5. Проте людина й надалі прагне до гріха!
6. Вона питається: "Коли ж настане День Воскресіння"?
7. Та коли засліпиться погляд
8. і затьмариться місяць,
9. а сонце з місяцем з'єднаються,
10. спитає людина тоді: "Де ж порятунок?"
11. Та ба! Не буде жодного притулку.
12. Того дня прихисток – тільки в Господа твого!
13. Тоді оголосять людині, що вона приготувала собі на майбутнє і що відклала на потім.
14. Більше того, людина виступить свідком проти себе самої!
15. Хай би навіть вибачалася.
16. Не верти язиком, аби пришвидшити те, [що Ми тобі посилаємо]²⁷.
17. Наш обов'язок – збирання його та читання!
18. І коли Ми читаємо його тобі, [Мухаммаде], то стеж за тим читанням.
19. Потім Ми пояснимо його.
20. Та де там! Ви любите життя тутешнє
21. і нехтуєте життям майбутнім.
22. Одні обличчя того дня сьятимуть,
23. дивлячись на їхнього Господа.
24. Інші обличчя в той день будуть понурими,
25. у роздумах про велику біду, що їх настигне.
26. Та ба! Коли дійде вона до горла
27. і сказано буде: "Хто ж той знахар?",

28. отоді людина й подумає, що пора прощатися з життям.
29. Гомілки зачепляться одна за другу.
30. І того дня її приведуть до Господа твого.
31. Людина ж не вірила, не молилася,
32. та ще й звинувачувала у брехні й відверталася,
33. потому, задерши носа, йшла до своєї родини...
34. Горе тобі, горе!
35. І ще раз горе тобі й горе!
36. Невже людина вважає, що її буде залишено без нагляду?
37. Хіба не була вона краплею виверженого сімені?
38. Потім стала згустком крові, а Він сотворив її, надавши досконалої подобі.
39. І сотворив Він із неї пару – чоловіка та жінку.
40. Тож хіба не зможе Він оживити мертвих?!

СУРА LXXXIII. ТІ, ХТО ОБВАЖУЄ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Горе тим, хто обважує!
2. Тим, хто для себе відміряє сповна,
3. а відміряючи й зважуючи іншим, завдає збитку.
4. Невже вони не думали, що їх воскресять
5. для Великого дня,
6. того дня, коли люди постануть перед Господом усього суцього?!
7. Але ж ні! Книга нечестивців вже в Сіджджіні!
8. А чи знаєш ти, [Мухаммаде], що таке Сіджджін?
9. Це написана книга!
10. У той день горе тим, хто мав істину за брехню! –
11. хто вважав за ошуканство день Страшного Суду.
12. Бо мати його за оману міг тільки грішний зловмисник.
13. Коли йому читають наші аяти, він каже: "Це ж байки прашурів".
14. Та де там! Їхні серця сповило те, що вони надбали.
15. Але ж ні! У той день їх точно буде закрито завісою від Господа їхнього.
16. Потім вони, достеменно, горітимуть у пекельному вогні.
17. І буде їм сказано: "Це те, що ви мали за ошуканство!"
18. Але ж ні! Книга благочестивих, достовірно, в Ілліїуні.
19. А чи знаєш ти, [Мухаммаде], що таке Ілліїун?
20. Це написана книга!
21. про яку свідчать наближені [до Аллаха].
22. Благочестиві, достеменно, будуть у благодаті,
23. споглядаючи на ложах.
24. На їхніх обличчях ти пізнаєш полиск блаженства.
25. Їх поїтимуть закоркованим вином.
26. Запечатаним мускусом. Тож нехай за це змагаються спрагли.
27. Змішаним з водою Тасніму –
28. джерела, звідки п'ють наближені [до Аллаха].
29. Ті, хто грішив і сміявся з тих, хто увірував,
30. і, проходячи повз них, глузував, підморгуючи одні одним,
31. а коли поверталися до своїх родин, насміхалися над ними.
32. І щоразу, побачивши їх, казали: "Оце ті, хто заблукав!"
33. Але ж їх не було послано охоронцями над ними.

34. Тож у той день ті, хто увірував, посміються над невірними,
35. споглядаючи з лож.
36. Хіба не буде віддячено невірним за те, що вони чинили?

СУРА LXIX. НЕМИНУЧИСТЬ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Неминучість.
2. Що це таке – неминучість?
3. Чи знаєш ти, [Мухаммаде], що це таке – неминучість?
4. Самудяни й адити²⁸ вважали смертельну кару ошуканством.
5. Самудян було побито громом,
6. а адитів знищив холодний лютий буревій.
7. Бог наслав його на них безнастанно протягом семи ночей та восьми днів. І ти бачиш там той люд розтрошений, неначе звалені пальмові стовбури.
8. Тож хіба ти бачиш, щоб від них що-небудь залишилось?
9. І фараон, і ті, хто жив раніше, і зруйновані міста²⁹ чинили гріхи.
10. Вони ослушалися посланця їхнього Господа, і Він їх жорстоко покарав.
11. Коли вода вийшла з берегів, Ми понесли вас у ковчезі,
12. щоб Ми нагадали вам і щоб нагадування те берегли чутливі вуха.
13. Коли ж пролунає один гук Сурми
14. і земля й гори злетять у небо й ураз розсиплються на порох,
15. отоді й трапиться Подія,
16. і небо розколеться, і стане того дня розчахнутим,
17. і ангели по краях його нестимуть у той день над собою престол Господа твого – восьмеро.
18. У той день вас поставлять [перед Господом] і не приховається від вас потаємне.
19. Той, кому буде дано книгу у правицю, скаже: "Ось вам, читайте мою книгу!"
20. Я завжди думав, що отримаю свій розрахунок!"
21. Так що він блаженствуватиме
22. у високому саду
23. з низько висячими гронами.
24. "Їжте і пийте, на здоров'я, за те, що ви чинили в дні минулі!"
25. Той же, кому буде дано його книгу у лівицю, скаже: "Краще б мені не давали моєї книги!"
26. і не знав би я свого розрахунку!
27. О, якби ж то на цьому все скінчилося!
28. Не врятували мене мої статки!
29. Пропала моя могутність!"
30. "Схопіть його і закуйте!
31. Потім спаліть його в пекельному вогні!
32. Далі – в ланцюг довжиною в сімдесят ліктів зав'яжіть.
33. Бо він не вірив у великого Аллаха
34. і не спонукав нагодувати злидаря.

35. Тому немає в нього сьогодні тут друга,
36. немає ніякої їжі, окрім гною,
37. який їдять тільки грішники!"
38. Тож клянуся тим, що ви бачите,
39. і тим, чого не бачите!
40. це – справді слова шляхетного посланця!
41. а не слова поета. Мало ви віруете!
42. І не слова віщуна. Мало ви пам'ятаєте Пересторогу!
43. Вона – одкровення від Господа всього суцього.
44. А якби він³⁰ наговорив на Нас якісь небилиці,
45. Ми би схопили його за десницю,
46. а далі точно перерізали б йому сердечну артерію.
47. І жоден із вас не перешкодив би Йому в покарі!
48. Коран є нагадування для богобоязливих.
49. Нам точно відомо, що серед вас є такі, хто вважає його за оману.
50. Певно, він – погибель для невірних.
51. Достеменно, він – незаперечна Істина!
52. Тож восхвали ім'я великого Господа твого!

СУРА ЛІ. ТІ, ЩО ВІЮТЬ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Клянуся тими, що могутньо віють!
2. Клянуся тими, що несуть ношу!³¹
3. Клянуся тими, що легко пливуть!³²
4. Клянуся тими, хто розподіляє Боже повеління,
5. що те, що вам обіцяно, неодмінно справдиться.
6. І справді настане Суд!
7. Клянуся небом із зоряними шляхами,
8. що ваші слова справді суперечливі³³.
9. Хто відвернувся, від того й відвернуться.
10. Нехай буде вбито брехунів,
11. загрузлих у багнюці легковажності!
12. Вони питають: "Коли настане Судний день?"
13. Тоді, коли їх буде випробувано на пекельному вогні.
14. [І буде сказано]: "Скуштуйте муки! Це – те, з чим ви так поспішали!"
15. Богобоязливі будуть у садах біля джерел,
16. прийнявши те, що дарував їм їхній Господь, бо ж були вони раніше благочестивими –
17. недосипали ночей,
18. а на досвітку благали в Аллаха прощення.
19. І в їхніх статках завжди знаходилася частка для жебрака та злидаря.
20. На землі є віщі знаки для тих, хто стійкий у вірі.
21. Є вони і в душах ваших, невже ви не бачите?
22. На небі на вас чекає доля ваша і те, що було обіцяно.
23. Отож клянуся Господом неба й землі, що це – справжня істина, як і те, що ви справді говорите.
24. Чи дійшла до тебе, [Мухаммаде], історія про поштивих гостей Ібрагіма?

25. Зайшли вони³⁴ якось до нього і мовили: "Мир тобі!" Той одрік: "Мир вам, незнайомці!"
26. Потому він вийшов до родини і приніс вгодоване теля.
27. Подавши його гостям, він запитав: "Може, поїсте?"
28. Він відчув деякий страх³⁵ перед ними, а вони сказали: "Не бійся!" і втішили його благою вісткою про народження мудрого сина.
29. Тут з лементом вийшла його жона, ударила себе по обличчю³⁶ і сказала: "Я ж – стара і безплідна!"
30. А вони на те: "Так прорік Господь твій, а він Премудрий Розумний!"
31. Ібрагім запитав: "Що треба вам, посланці?"
32. Ті одрекли: "Нас послано до грішного люду,
33. аби наслати на нього глиняне каміння,
34. помічене³⁷ в Господа твого для злочинців!"
35. Але ми усунули тих, хто був там із віруючих,
36. знайшовши всього єдиний будинок з тими, хто ввірив себе Богові³⁸.
37. У ньому ми залишили віщий знак для тих, хто боїться болісних мук.
38. І в Мусі – віщий знак, коли ми послали його до фараона з явною владою.
39. Але фараон відвернувся зі своїм військом і сказав: "Він чаклун або божевільний!"
40. Тож схопили ми його з воїнством і пожбурили в море, бо він заслужив осуду.
41. І в адитах був той знак, коли ми наслали на них пекучий буревій,
42. що спустошує все на своєму шляху, залишаючи тільки зотлілі кості,
43. і в самудянах був, коли сказано було їм: "Втішайтеся до певного часу!"
44. Але вони пихато ослушалися веління Господа свого, тож уразила їх блискавиця прямісінько в очі.
45. Отож не могли вони звестися на ноги і нікому було допомогти їм.
46. А ще раніше [Ми знищили] людей Нуха, бо були вони нечестивцями.
47. Ми воздвигнули небо силою нашою, адже Ми всемогутні.
48. Ми розпростерли землю. Як же гарно ми розстелили її!
49. Ми усе суще сотворили попарно, аби ви замислилися.
50. Тож звертайтеся до Аллаха! Я вам від Нього провозвісник!
51. І не сотворяйте собі жодного іншого божества, oprіч Аллаха! Я вам ясний перестерігач від Нього.
52. Отак і про кожного посланця, хто приходив до людей і раніше, вони казали: "Це – чаклун або божевільний!"
53. Невже вони заповідали таке один одному? О ні! Люд той норовистий.
54. Тож облиш їх і не заслужиш жодної докори.
55. Перестерігай, адже пересторога принесе користь віруючим.
56. Я сотворив джинів і людей тільки для того, щоб вони поклонялися Мені.

57. Я не жадаю від них ніяких щедрот і не хочу, щоб вони Мене годували.

58. Тільки Аллах – податель щедрот, Всесильний, Усемогутній.

59. А тих, хто чинив кривду, спіткає така ж доля, як і їхніх спільників, тож хоч би не поквалювали Мене!

60. Отож горе тим, хто не увірував³⁹, від покари обіцяного їм Дня!⁴⁰

СУРА LIII. ГОРА

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Клянуся горою!⁴¹
2. Клянуся Книгою, написаною
3. на розгорненому сувої.
4. Клянуся заселеним храмом⁴²
5. і піднятим склепінням!
6. Клянуся повноводим морем,
7. Покара Господа твого неодмінно настане.
8. Ніхто не зможе відвернути її.
9. Того дня небо грізно розбушується
10. і гори жакливо здригнуться,
11. того дня лихо тим, хто звинувачує [пророків] у брехні, –
12. тим, хто зав'яз у марнослів'ї,
13. у той день їх щосили пожбурять у вогонь геєни [зі словами]:
14. "Ось той Вогонь, який ви мали за обман!
15. Тож невже він чаклунство? Чи хіба ж ви нічого не бачите?
16. Горіть у ньому! Терпітимете чи ні – то все одно для вас, бо вам тільки воздасться за те, що ви вчинили!"
17. Богобоязливі будуть у садах та благодаті,
18. насолоджуючись, що дав їм Господь їхній та вберіг їх від пекельних мук.
19. За те, що ви робили, їжте і пийте на здоров'я,
20. спочиваючи на ложах, розставлених рядами! І дамо Ми їм у жони чорнооких красунь.
21. До тих, хто вірив і чиє потомство успадкувало їхню віру, Ми приєднаємо їхніх нащадків, не применшивши ані на йоту їхніх діянь. Кожна людина – заручниця власних надбань.
22. Ми доправимо їм удосталь плодів та м'яса, скільки вони зажадають.
23. Вони пустять там навкруг келих, від якого не буде ні марнослів'я, ні принуки до гріха.
24. І прислужуватимуть їм вродливі юнаки, немов приховані перлини.
25. І запитуватимуть вони один одного,
26. І казатимуть: "Ми раніше боялися за нашу родину,
27. та Аллах змилосердився над нами й захистив нас від покари самумом⁴³".
28. Ми й раніше благали Його про поміч, бо він Усеправедний, Всемилосердний».
29. Тож перестерігай! Бо, по милості Господа свого, ти – не чаклун і не божевільний.

30. А як казатимуть вони: "Він - віршомаз! Почекаймо повороту його долі!" -
31. відкажи: "Чекайте, і я ж бо зачекаю з вами!"
32. Чи то їх марення підбурюють до такого, чи вони зроду такі норовисті?
33. Або як говорять: "Він вигадав його!"⁴⁴ Авжеж, не вірують вони!
34. То нехай розкажуть щось подібне, якщо кажуть правду.
35. Чи, може, вони сотворені з нічого? Або самі що-небудь сотворили?
36. Чи, може, сотворили небеса і землю? Та де там! Вони зовсім не впевнені.
37. Чи, може, вони володіють скарбами Господа їхнього? Чи, може, порядкують справами?
38. Чи, може, у них є сходи [до небес], звідки вони можуть підслуховувати? Тож нехай той із них, хто підслуховує, ясно доведе це!
39. Чи, може, в Нього є лише дочки, а у вас - сини?
40. Чи, може, ти просиш у них винагороди, коли вони обтяжені боргами?
41. Чи, може, у них є Потаємне⁴⁵ і вони записують [його]?
42. Чи, може, вони замислюють якийсь підступ? Але ж невірні самі потраплять до нього.
43. Чи, може, у них є якесь інше божество, окрім Аллаха? Хвала Аллахові, вищому від того, чому вони поклоняються поруч із Ним!
44. Якби побачили вони, що падає шматок неба, то сказали б: "Це - скупчення хмар!"
45. Тож облич їх, допоки не настане той день, коли їх буде вражено блискавицею!
46. Того дня нічим не врятують їх хитрощі, нічого не допоможе їм.
47. На нечестивців, крім цього, чекатиме й інша покара, проте більшість із них не відають того.
48. Тож терпляче чекай вироку Господа свого, бо ти в Нас на очах. Воздай же хвалу Господу своєму, коли прокидаєшся зі сну!
49. Прослав Його вночі й при заході зірок!

СУРА LVІ. ЖАХЛИВА ПОДІЯ

В ім'я Аллаха, Всемилоствого, Всемилосердного!

1. Коли трапиться жахлива Подія,
2. ніщо не заперечить її настання, -
3. вона скидає [одних], піднімає [інших]!
4. Коли земля шалено затрясеться,
5. а гори вщент розкришаться
6. і стануть розпорошеним пилом,
7. вас буде три гурти:
8. одні стоятимуть праворуч - хто ж вони ті, хто стоятиме праворуч?
9. Інші стоятимуть ліворуч - хто ж вони ті, хто стоятиме ліворуч?

10. А ті, хто випередив [інших], стоятимуть попереду.
11. Вони наближені [до Аллаха],
12. будуть у садах блаженства.
13. Юрба пращурів
14. і купка теперішніх.
15. На ложах, гаптованих золотом і коштовним камінням,
16. спираючись на лікті, лежатимуть вони один напроти одного.
17. Прислужуватимуть їм вічно молоді юнаки
18. з кубками, дзбанами та келихами з джерельним вином,
19. од якого не болить голова і не п'яніють.
20. з найкращими, що їм до смаку, плодами
21. і таким пташиним м'ясом, яке їм до вподоби.
22. А чорноокі красуні,
23. неначе приховані в мушлях перлини,
24. будуть їм нагородою за їхні вчинки.
25. Не почують вони там ні марнослів'я, ні осуду в гріхах,
26. а тільки казатимуть їм: "Мир вам! Мир вам!"
27. Ті, що стоятимуть праворуч, – хто ж вони ті, хто стоятиме праворуч?
28. Серед лотосів без шипів,
29. бананів під тягарем плодів,
30. у розлоному затінку,
31. біля проточних струмків,
32. де пребагато фруктів.
33. Їх не знімають, їх не заборонено.
34. Вони спочиватимуть на високих ложах.
35. Ми досконало сотворили чорнооких красунь,
36. зробивши їх невинними дівчатами,
37. палко закоханими ровесницями
38. для тих, хто стоятиме праворуч, –
39. юрби пращурів
40. і гурту людей, що жили недавно.
41. А ті, що стоятимуть ліворуч, – хто ж вони ті, хто стоятиме ліворуч?
42. У самумі й окропі,
43. у клубищі чорного диму,
44. що не дає ні прохолоди, ні передиху.
45. Раніше вони впивалися життєвими благами,
46. вперто чіпляючись за тяжкі гріхи.
47. І, бувало, питали один одного: "Невже, коли ми помremo й обернемося на прах і кістки, невже ми справді будемо воскресені?"
48. І праотці наші?!"
49. Відкажи їм: "І праотців, і нащадків
50. буде справді зібрано всіх у певний час відомого дня.
51. І тоді, о ви, заблукані, хто справжню віру мав за оману,
52. їстимете плоди з дерева заккум⁴⁶,
53. набиваючи ними свої черева
54. і запиваючи їх окропом.
55. І питимете жадібно, немов спрагли верблюди".

56. Отаким буде їхнє пригощання в день Страшного Суду.
57. Ми сотворили вас, тож чому б вам не увірувати?!
58. Невже ви не бачили ваше дітородне сім'я?
59. Чи ви творите його, чи Ми – творці?
60. Ми визначили для вас час смерті, і нікому не випередити
Нас,
61. аби замінити вас подібними вам і відтворити вас такими,
що ви й не уявляєте.
62. Ви вже дізналися про перше сотворення. Тож чому б вам не
задуматись!
63. Чи думали ви над тим, що обробляєте?
64. Чи ви засіюєте, чи Ми – сіячі?
65. Якби захотіли, Ми обернули б те на стерню, аби ви не пе-
реставали бідкатися:
66. “Ми ж бо обтяжені боргами,
67. та ще й злидарі!”
68. А чи звернули ви увагу на воду, яку п'єте?
69. Чи ви посилаєте її з дощової хмари, чи Ми її проливає-
мо?
70. Якби Ми захотіли, то зробили б її солоною. Чому ж би вам
не подякувати!
71. А чи думали ви про вогонь, який викрешуєте?
72. Невже ви сотворили дерево, з якого він займається, чи
Ми – його творці?
73. Ми сотворили його як нагадування та задля користі ман-
дрівникам...
74. Тож вознеси хвалу імені Господа твого Великого!
75. Тож палко клянуся місцем, де заходять зорі!
76. А це, щоби ви знали, превелика клятва!
77. Це насправді – преславний Коран
78. у потайній Книзі.
79. Його торкаються тільки очищені.
80. Він – послання від Господа усього сущого.
81. Невже ви нехтуватимете цим Словом,
82. шукаючи блага свої в тому, що тримаєте за оману?
83. Та коли душа підступає до горла,
84. а ви тільки будете дивитися на вмирушого,
85. отоді – Ми ближчі до нього від вас, проте ви не бачите
того!
86. Тож, якби ви були непідсудними [Йому],
87. ви б повернули душу, якщо ваші слова правдиві.
88. А як буде він з-поміж наближених до Аллаха,
89. чекатимуть на нього супокій, благодать і преславні
сади.
90. А якщо буде він серед тих, хто стоятиме праворуч,
91. то почує “Мир тобі!” від людей, що справа.
92. Ті ж з-поміж заблуканих, які вважали віру за оману,
93. питимуть окріп
94. і горітимуть у Вогні.
95. Отака вона – достеменна істина!
96. Тож воздай хвалу імені великого Господа свого!

СУРА LXX. ЩАБЛІ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Запитав хтось⁴⁷ про кару, що спостигне
2. невірних, від якої немає порятунку, -
3. покару від Аллаха, Владики шаблів,
4. по яких до Нього підносяться ангели і Дух у день тривалістю в п'ятдесят тисяч років...
5. Тож стійко терпи!
6. Вони вважають ту кару далекою,
7. а ми бачимо її близькою.
8. У той день небо буде немов розплавлена мідь,
9. а гори – неначе клоччя вовни.
10. І друг не спитає про друга
11. перед очима один одного. Грішник хотів би відкупитися від мук того Дня своїми синами,
12. вірною подругою, своїм братом,
13. своєю ріднею, яка боронить його, -
14. ціною всіх на землі, аби тільки врятуватися.
15. Дарма! Бо ось він - Вогонь,
16. щоби спалити скальпи тих,
17. хто відвертався й нехтував вірою,
18. хто понагрібав добра і заховав його...
19. Людину створено нетерплячою.
20. Коли її спіткає лихо, вона горює.
21. Коли ж торкнеться добро - стає зарозумілою,
22. опріч тих, хто молиться,
23. хто в молитвах своїх неухильний,
24. хто виділяє певну частку зі свого багатства
25. для жебрака і злидаря,
26. і тих, хто вірує в День Страшного Суду,
27. та тих, хто боїться покари Господа свого,
28. бо кара Господа їхнього справді неминуча!
29. І тих, хто береже цноту свою,
30. обмежуючись жонами або наперсницями; затим що такі не заслужили докору!
31. Ті ж, хто жадає більшого, ось вони і порушують приписи.
32. А такі, хто оберігає заставлене, хто не цурається обіцянок,
33. хто вірний даній клятві,
34. хто береже свою молитву,
35. будуть вшановані в [райських] садах.
36. А як же з такими, хто не увірував і покvapно проходить повз тебе
37. справа і зліва крбами?
38. Хіба не прагне кожен із них увійти до саду блаженства?
39. Авжеж ні! Бо знають вони, із чого Ми їх сотворили.
40. Отож палко клянуся Господом сходу й заходу, Ми можемо
41. замінити їх кращими за них, і ніхто не випередить Нас!
42. Тож облиш їх: нехай базикають і бавляться марнослів'ям, допоки не зустрінуть вони той день, який їм обіцяно, -

43. той день, коли вони так швидко повискакують із могил, як колись поспішали до своїх ідолів,

44. з потупленими очима. Спіткає їх презирство! Отакий він, той день, який їм було обіцяно!

СУРА LV. ВСЕМИЛОСЕРДНИЙ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Всемилосердний
2. навчив Корану,
3. сотворив людину,
4. навчив її красномовства.
5. Сонце і місяць [пливуть] відповідно до розрахунку,
6. трави й дерева поклоняються.
7. Він возніс небо і поставив терези,
8. щоби ви не скривдили при зважуванні.
9. Тож відміряйте справедливо, не викривляючи терезів.
10. Він влаштував землю для істот.
11. На ній – плоди та пальми з кетягами
12. і злаки зі стеблом та духмяні трави...
13. Тож яку з милостей Господніх ви обоє⁴⁸ заперечуєте?
14. Він сотворив людину, немов із гончарної глини,
15. а джинів сотворив із жеврива вогню.
16. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
17. [Він] – Господь обох Сходів і Господь обох Заходів⁴⁹.
18. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
19. Він злив разом моря і ріки,
20. воздвигши між ними перепону, щоб не змішалися вони.
21. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
22. Із них обох дістають перли та корали.
23. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
24. Йому належать кораблі, що пливають морем, ніби гори.
25. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
26. Всяк сущий на землі – зотліє.
27. Вічний лише лик Господа твого, Преславного і Достохвального.
28. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
29. Його благають ті, хто на небесах і на землі, а Він щодня при справі.
30. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
31. Ми ще візьмемося за вас, о ви, обтяжені [гріхами люди й джини]!
32. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
33. Громадо джинів та людей! Якщо ви здатні дістатися за межі небес і землі, то виходьте. Але ви зможете потрапити [туди], тільки маючи на те силу.
34. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
35. На вас нашлють іскри вогню та розплавлену мідь, проте ніхто не порятує вас.
36. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
37. Коли розчахнеться небо й забагряніє, як обпечена шкіра.
38. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?

39. У той день не запитають про гріхи ні людей, ні джинів.
40. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
41. Грішників упізнають за їхніми прикметами і схоплять за чуби й ноги.
42. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
43. Отаке воно – пекло, яке грішники вважали оманюю.
44. Ходитимуть вони поміж геєюю та окропом.
45. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
46. На тих, хто боїться постати перед Господом своїм, [чека-
тимуть] два сади, –
47. тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте? –
48. з розлогими гілками.
49. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
50. Там б'ють два джерела⁵⁰.
51. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
52. Там – кожного плоду по парі.
53. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
54. Вони лежатимуть, обпершися ліктями на ложах, гаптованих парчею, поруч із свіжими плодами тих садів.
55. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
56. Будуть там діви з опущеними очима, яких ніколи не торкалися ні людина, ні джин, –
57. тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте? –
58. неначе сапфіри й корали.
59. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
60. Хіба існує яка-небудь інша винагорода за добро, опріч добра?
61. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
62. Крім тих двох, є там ще два інших сади –
63. тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте? –
64. темно-зелені.
65. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
66. Там б'ють два джерела.
67. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
68. Там – плоди, фінікові пальми, гранати.
69. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
70. Там – діви, добродішні, прекрасні, –
71. тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте? –
72. гурії, заточені в шатрах.
73. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
74. Їх ніколи не торкалися ні людина, ні джин.
75. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
76. Вони лежатимуть, обпершися ліктями, на зелених подушках і розкішних килимах.
77. Тож яку з милостей Господніх ви заперечуєте?
78. Тож нехай буде благословенне ім'я Господа твого, Преславного, Преблагородного!

СУРА СХІІ. ЩІРІСТЬ ВІРИ

В ім'я Аллаха, Всемилоствого, Всемилосердного!

1. Скажи: "Він – Аллах – єдиний,
2. Аллах вічний.

3. Нікого не народив і ніким не народжений.
4. І ніхто не був рівним Йому!"

СУРА СІХ. НЕВІРНІ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Скажи: "О ви, невірні!
2. Я не поклонятимуся тому, чому поклоняєтеся ви,
3. І ви не поклонятиметесь тому, чому поклоняюсь я,
4. Я не поклоняюся тому, чому поклоняєтеся ви.
5. І ви не поклоняєтеся тому, чому поклоняюся я!
6. У вас – ваша віра, а в мене – своя віра!"

СУРА СХІІІ. СВІТАНОК⁵¹

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Скажи: "Я прошу захисту в Господа світанку
2. від лиха того, що Він сотворив,
3. та від зла пійми, коли вона огортає.
4. Від лиха ворожок, що плюють на вузли,
5. і від зла завидючого, коли той заздрить".

СУРА СХІV. ЛЮДИ

В ім'я Аллаха, Всемилоствитого, Всемилосердного!

1. Скажи: "Я прошу захисту в Господа людей,
2. Владики людей,
3. Бога людей,
4. від зла підлотного спокусника⁵²,
5. який нашіптує лихі помисли в душі людей,
6. від джинів та людей!"

СУРА І: "ТА, ЩО ВІДКРИВАЄ КНИГУ"

1. В ім'я Аллаха Всемилоствитого, Всемилосердного!⁵³
2. Хвала Аллахові – Господові всього сушого,
3. Всемилоствитому, Всемилосердному,
4. Володареві Судного Дня!
5. Тобі поклоняємося і Тебе благаємо про поміч!
6. Веди нас шляхом прямим –
7. шляхом тих, кого Ти облагодіяв, а не тих, хто прогнівив Тебе, і не тих, хто блукає.

¹ Черговий фрагмент перекладу тексту Корану (публікується з 2002 р.) з коментарями. Див. також: Найдавніші сури // Східний світ. – № 4. – 2011. Як і там, тут порядок сур хронологічний. Переклад свідомо концентрується на авторській інтерпретації частини Корану, перекладеної Я.Є. Полотноком (перша публікація 1990 р.).

² У день Страшного Суду права рука кожного грішника буде прив'язана ланцюгами до потилиці, тому книгу подаватимуть до лівої руки, яка буде за спиною [Богуславский 2001, 786, прим. 1119; Крачковский 1986, 629, прим. 9].

³ Тобто від хвороб – до смерті, від смерті – до воскресіння, або людина від народження переходить поступово до різного віку, поки не дійде до раю чи пекла [Богуславский 2001, 786, прим. 1119]. Ібн Кясір пояснює, що вислів "з однієї смуги в іншу" може також означати перехід від багатства до бідності і навпаки, від здоров'я – до хвороб, від нежитю – до одужання.

⁴ Услід за виголошенням цього аяту приписується колінопреклоніння [Садецкий 1997, 1188, прим. 2703а]. Причиною провіщення аяту стало те, що, коли Пророк промовляв слова “*впади долилиць і наблизься [до Нього]*” [ХСХІ: 19], курейшити плескали в долоні [Богуславский 2001, 786, прим. 1119].

⁵ Більшість екзегетів, особливо сучасних (наприклад, ас-Сабуні), вважають, що вжита тут лексема ‘*адійат*’ означає саме коней (дехто – що верблюдів), оскільки наступне слово *дабх* (ір-жання, хропіння) вживається саме стосовно них. Буквальне ж значення слова ‘*адійат*’ – “ті, що швидко мчать”.

⁶ Наскоки на Аравійському півострові найчастіше робилися вранці, зненацька, коли їх найменше сподівалися.

⁷ Деякі дослідники вбачали в аятах 1–5 цієї сури аналогію з чотирма новозавітними апокаліптичними вершниками [Об’явлення: розділ 6, 1–8].

⁸ Ангели.

⁹ Душі грішників з тіл.

¹⁰ Душі праведників; в аятах 1 та 2 протиставляються два види ангелів – одні вириватимуть душі з тіл грішників силоміць, спричиняючи їм біль та страждання, інші легко й безболісно забиратимуть душі праведників.

¹¹ Стрімко несучи душі праведників до раю [Сабуні 2006, 1520].

¹² Тобто від трубного звуку Сурми.

¹³ Мекканці, які перебували в опозиції до Мухаммада.

¹⁴ Долина біля підніжжя Синайської гори [Сабуні 2006, 1522].

¹⁵ То був віщий знак у вигляді патериці, яку Муса обернув на змія [Сабуні 2006, 1522]; пор.: VII:106–107.

¹⁶ Назву сури одні російські перекладачі подають як “Посылаемое” [Саблуков, Крачковський, Османов, Кулієв], інші – як “Посланные” [Богуславський, Шідфар, Гафуров], англійські – переважно як “Emissaries” (емісари, посланці) [Піктхол, М.Ю. Алі, Арбері, Асад, М.Т. Усмани, І. Вок та ін.], однак ні з самої назви, ні з першого аяту сури не ясно, про що точно йдеться. Автохтонна екзегеза тлумачить вжиту тут лексему *мурсалат* і як ‘*ангели*’, і як ‘*вітри*’, і як ‘*души*’, і навіть як ‘*аяти Корану*’. У Гіргаса: “*посланные* (ветры, ангелы, лошади)” [с. 300].

¹⁷ “Один за одним” тут перекладено лексему ‘*урфан*’, яка також має значення ‘*з благом*’, ‘*з добром*’ [Гиргас 2006, 520], що виявилось й у різнобій в іншомовних перекладах.

¹⁸ “Тобто ангелами, яких послано з аятами мудрої Перестороги і які розрізняють істину та оману, пряму стежу та манівці” [Сабуні 2006, 1508].

¹⁹ *День Суду*: тут, як і в багатьох інших місцях коранічного тексту, вжито метафору – *йавм ал-фасл*. Хронологічно вираз цей тут трапляється вперше (далі див. XXVII:21, XLIV:40, LXXVIII:17, а також LXXVII: 38). Більшість коментаторів і перекладачів подають його буквально: *День розрізнення* (істини й омани), *День розмежування* (поміж творіннями Аллаха), *День визначення*, *День розподілу* тощо. Разом із тим спеціалізований словник дає точне пояснення: “день рішення, т.е. день суда” [Гиргас 2006, 619].

²⁰ Йдеться про народи та племена, які Аллах винищив за гріхи, – Ноевих нащадків, ад, самуд [Сабуні 2006, 1509].

²¹ Звернення до мекканців, які не вірили в Аллаха та пророчу місію Мухаммада.

²² Тут, як і в назві сури, вжито метафору: “те, що зненацька накриває”, тобто воскресіння з мертвих, Страшний Суд.

²³ Вжите тут слово *дарі* ‘означає чагарник – цупкий, гострий, як котячі пазурі, гіркий на смак, коли зелений. До сухого ж не підходять близько навіть звірі. Після провіщення цього аяту Абу Джагл сказав: наші верблюди їдять його свіжим і добре відгодовуються. Тоді йому у відповідь було провіщено наступний – сьомий аят.

²⁴ Одні коментатори вважають, що йдеться про перші десять ночей місяця зу-ль-хидж, другі – що про перші десять ночей місяця рамадану, треті – що про його останні десять ночей [Богуславский 2001, 788, прим. 1129].

²⁵ Йдеться про все сотворене, що має свою протилежність: люди й джини, життя і смерть, віра й невір’я, небо й земля, суша й море тощо, – а також про живі істоти, які живуть парами. Тільки Аллах єдиний, хто не має пари.

²⁶ Плем’я, знищене Аллахом за беззаконня [Гиргас 2006, 564].

²⁷ Екстраполяція за більш повним пасажом в іншому місці: “Не поспішай з Кораном, доки не буде закінчено його спосилання” [XX: 114].

²⁸ Назва племені походить від Ада, правнука сина Ноя – Сема (в новогрецькому читанні Сіма).

²⁹ Содом і Гоморра.

³⁰ Мухаммад.

³¹ Хмари, які несуть дощ.

³² Кораблі.

³³ Адже Пророка називали то чаклуном, то поетом, то віщуном, то божевільним, а Коран – то чаклунством, то поезією, то ошуканством, то брехнею, то байками пращурів.

³⁴ За одними джерелами, гостями Ібрагіма були 12 ангелів, за іншими – що їх було троє: Джібріл, Мікаїл та Ісрафіл.

³⁵ З тієї причини, що ворог господаря дому за східними звичаями не приймав у нього ніякої їжі.

³⁶ Характерний жест східних жінок при висловленні здивування – бити себе руками по обличчю.

³⁷ Каміння те було на кшталт цегли з обпаленої глини: на кожній цеглині було написано ім'я грішника, для якого вона призначалася; кожна цеглина досягала свого призначення, незалежно від місця перебування грішника [Сабуні 2006, 1318].

³⁸ Букв.: “*один будинок мусульман*”. Оскільки термінологічного значення лексема “*мусульман*” набула пізніше, ми її свідомо уникаємо, подаючи в перекладі в первинній семантиці – так, як її сприймали мекканські сучасники Мухаммада.

³⁹ У Коран та проповіді Мухаммада.

⁴⁰ Дня Страшного Суду.

⁴¹ Ця гора – *Сінай* – одне з великих творінь, які нагадують людям про мудрі знання, винагороди праведникам і покарання грішникам. На цій горі пророк Муса розмовляв зі Всевишнім, там він отримав послані йому заповіді. Милість, надана Мусі і його народу, є одним із найвидатніших Божих знамень і благодіянь [Саади 2008, III, 400].

⁴² Небесний храм, який нібито є копією храму Кя'би; щодня його обходять 70 тис. ангелів [Гиргас 2006, 556].

⁴³ Назва пекучого вітру.

⁴⁴ Коран.

⁴⁵ Ар.: *ḡayb* (від дієслова *ḡāba* – “бути прихованим, невидимим, відсутнім, надприродним, винятковим, надзвичайним”) – божественна таємниця, сокровенне, потаємне знання, доступне тільки Аллаху. У такому значенні вживається в численних місцях Корану [II: 3, 33; III: 44, 149; IV: 24; V: 94; VI: 50, 59, 73; VII: 188; IX: 94, 105; X: 20; XI: 49, 123; XII: 52, 81, 102 та ін.] та хадисах. Коментатори часто трактують *ḡayb* як “світ сокровенного”, “сферу божественної таїни”, протиставляючи цьому поняттю *‘ālam aš-šahāda* – “очевидний світ”. Існує також тлумачення терміна *ḡayb* як “невидимий світ ангелів, духів, джинів”, який нібито існує паралельно з реальним світом людей [Рибалкін 2006].

⁴⁶ *Заккум* – пекельне дерево; його гідкі й несмачні плоди будуть їжею грішників у пеклі.

⁴⁷ Іронічне запитання, яке часто, глузуючи, ставили пророку [XXXVI: 48; LXVII: 25 та ін.] чимало людей. Окремі перекладачі вважають несуттєвим уточнити, про кого саме йдеться в цьому місці [Садецкий 1997, 1123, прим. 2564]. Одні екзегети вважають, що то був Абу Джалл, інші – що впливовий мекканець ан-Надр ібн аль-Харіс [Сабуні 2006, 1464].

⁴⁸ Вживання тут форми другої особи двоїни екзегети тлумачать як звертання до людей та джинів [Сабуні 2006, 1351]. У наступних аятах, що містять повторюваний текст, форму двоїни при перекладі замінено на множину.

⁴⁹ Сходу сонця й місяця та їхнього заходу [Сабуні 2006, 1351], або зимового та літнього сходу сонця та його зимового та літнього заходу [Богуславский 2001, 772, прим. 985].

⁵⁰ За екзегезою, то – *Таснім* та *Сальсабіль*.

⁵¹ Останні дві сури Корану мусульмани називають “*Му'аввізатан*” (“Дві охоронниці”). Текст цих двох сур, записаний на аркушику паперу, зашивається в шкіряний або бавовняний мішечок і носить на шиї як оберіг. Деякі дослідники вважають, що текст цих двох сур – пізніша переробка доісламських шаманських заклинань.

⁵² Натяк на диявола, який спокушає людей і зникає при згадці імені Аллаха або одного з його 99 епітетів.

⁵³ Єдина сура, де *басмаля* складає перший аят. У решті сур вона є окремою інвокацією. Про *басмалю*, *хамдалю* та інші елементи першої сури Корану див. мої коментарі в: [Рибалкін 2002, 96–98].

ЛІТЕРАТУРА

Гиргас В.Ф. **Арабско-русский словарь к Корану и хадисам**. Москва – Санкт-Петербург, 2006.

Джалалейн. – *Jalāl al-Dīn al-Maḥalli, Jalāl al-Dīn al-Suyūṭī. Tafsīr Al-Jalālayn* (تفسير الجلالين) // <http://www.maktabah.org/quran/tafsir/190-tafsir-al-jalalayn-arabic.html>

Ібн Кясір. – *Ibn Kaṣīr, 'Imād ad-Dīn 'Ismā'īl 'bn 'Umar al-Qurayṣī aṣ-Ṣāfi'ī. Tafsīr al-Qur'ān al-'aẓīm* / *Haqqāqahu wa-ḥarraḡa nuṣūṣahu wa-ḍabaṭahu Ḥassān al-Ġibālī*. Ar-Riyād: Bayt al-'Afkār ad-duwālīya li-n-naṣr wa-t-tawzī', 1420/1999.

Коран (фрагмент) / З арабської переклав Ярема Полотнюк // **Всесвіт**, 1990, № 6.

Коран. Дослідження, переклад (фрагмент), коментарі В.С. Рибалкіна. Київ, 2002.

Коран. Найдавніші сури (“есхатологічні”) / Переклад з арабської та коментарі В.С. Рибалкіна // **Східний світ**, 2011, № 4.

Коран / Пер. с араб. и коммент. Д.Н. Богуславского. Стамбул, 2001.

Коран / Пер. с араб. и коммент. И.Ю. Крачковского. Москва, 1986.

Коран / Пер. смыслов и коммент. Э.Р. Кулиева. Москва, 2006.

Коран / Смысловой пер. профессора Б.Я. Шидфар. Москва, 2004.

Рибалкін В.С. Семантика коранічної лексеми *ḡayb* // **Східний світ**, 2006, № 1.

Саади. – **Толкование Священного Корана** “Облегчение от Великодушного и Милостивого”: Смысловой перевод Корана на русский язык с комментариями Абд ар-Рахмана ас-Саади. В 3 т. / Пер. с арабского Э. Кулиева. Москва, 2008. (Библиотека “Исламские науки”).

Сабуні. – *As-Sābūnī, Muḥammad 'Alī. At-Tafsīr al-wāḍiḥ al-musayyar*. Ṭab'a 7. Saydā-Bayrūt, 2006.

Священный Коран / Пер. д-ра А. Садецкого. Ахмадийа Анджуман Ишаат Ислам Лахор инк. США, 1997.

Ушаков В.Д. О переводе Корана: вопросы теории и практики (на основе опыта автора) // **Восток**, 2006, № 3.

Ушаков В.Д. **Фразеология Корана**: Опыт сопоставления фразеоречений Корана и арабского классического языка. Москва, 1996.